

وقتی این کتاب به علمای تقریبی جهان اسلام معرفی شد، از عظمت علمی آن متعجب شدند.

کتاب می‌تواند محور وحدت و تقریب باشد زیرا در آن یک مورد توهین به اهل سنت دیده نمی‌شود، مانند کارهایی که مرحوم شیخ طوسی و شیخ طبرسی انجام دادند ما پیرو راه آنان بودیم و آرای شیعه و سنی را آورده‌ایم. به همین دلیل این کتاب سرمایه‌ای برای تقریب شده است.

علمای مسلمان اگر بتوانند از نظر فکری به هم نزدیک شوند اثر مثبتی بر پیروان آنان می‌گذارد و مانع بسیاری از جنگ‌های داخلی جهان اسلام و تکفیرهای داخلی از تندروهای شیعه و سنی می‌شود.

اثری منحصر به فرد در حوزه قرآن پژوهی

دکتر علی جان سکندری، پژوهشگر بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی درباره گرایش‌های قرآنی استاد واعظ‌زاده گفت: من در سال‌های پایانی دهه ۶۰ به شاگردی استاد در دانشگاه فردوسی مبتخر شدم و سپس از اوایل دهه ۸۰ در بنیاد تا زمان ارتحال در بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی از دیدگاه‌های علمی، قرآنی و سیاسی استاد بهره بردم. روحیه پژوهش و تحقیق ایشان برای من خیلی آموزنده بود، دقت، حوصله و پشتکار استاد بی‌نظیر بود. ساعت هشت شروع به کار می‌کرد تا هراز پشت میز کار بلند نمی‌شد.

وی افزود: از دیگر جلساتی که در زمینه تفسیر قرآن فعالیت می‌کرد و استاد واعظ‌زاده از آن جلسات بهره‌مند می‌شد، می‌توان به جلسات کانون نشر حقایق اسلامی اشاره کرد. مرحوم محمدتقی شریعتی مؤسس این کانون، شب‌های شنبه برای حضار درس تفسیر می‌گفت. استاد واعظ‌زاده در بیشتر جلسات مرحوم محمدتقی شریعتی تا سال ۱۳۲۸ و زمان هجرت به قم، شرکت می‌کرد و پس از مراجعت از قم به مشهد، در سال ۱۳۳۹، بار دیگر به کانون می‌رفت و گاهی به جای مرحوم شریعتی، تفسیر می‌گفت که موردپسند ایشان نیز بود.

دکتر سکندری درباره ورود شیخ به دنیای پژوهش‌های قرآنی گفت: استاد واعظ‌زاده پس از فراگیری دروس عالی حوزوی و دریافت اجتهاد و اجازه روایی از مراجع تقلید و استادان برجسته حوزه علمیه نجف، قم و مشهد و بهره‌مند شدن از خرمن پر فیض دروس تفسیر قرآن، خود مشغول تدریس در حوزه و دانشگاه شد و سال‌های متعددی به عنوان استاد در دانشکده الهیات دانشگاه فردوسی مشهد مشغول تدریس بود. کتاب «المعجم فی فقه لغه القرآن و سبب بلاغه» که زیر نظر وی در گروه قرآن بنیاد پژوهش‌های اسلامی در دست تألیف بود، تاکنون ۵۰ جلد از آن چاپ شده است.

وی ادامه داد: از استاد واعظ‌زاده بیش از ۱۶ اثر علمی به یادگار مانده که معجم قرآنی ایشان را می‌توان اثری منحصر به فرد در حوزه قرآن پژوهی دانست.

به عنوان منابع مهم معرفی شده‌اند، می‌گوید: «در المعجم خصوصیات و تفاوت‌های هر یک از این تفاسیر و مزایای هر یک بیان شده است». مومن‌زاده بیان می‌کند: «هدف از تألیف کتاب، ایجاد یک دایره المعارف درباره قرآن است که دارای مطالبی درباره غریب القرآن، مفردات القرآن، متشابه القرآن، معانی القرآن و جنبه‌های دیگر مربوط به فصاحت و بلاغت و اعجاز قرآن باشد؛ لذا این کتاب را از جهتی می‌توان جزو کتاب‌های غریب القرآن یا مفردات قرآن شمرد و از جهت دیگر، جزو کتاب‌های اعجاز قرآن». وی می‌افزاید: «این کتاب، دایره‌المعارفی جامع و تحقیقی درباره قرآن است که همه مزیت‌های کتاب‌های متقدمان و متأخران را به همراه مطالبی نو و ابتکاری دربر دارد. تاکنون کتابی جامع و تحقیقی درباره قرآن با این وسعت و عظمت در دنیای اسلام به رشته تحریر درنیامده است و این از برکات امام علی بن موسی الرضا (ع) است که بنیاد پژوهش‌های اسلامی، وابسته به آن آستان مبارک است. با انتشار بعضی از مجلدات این کتاب، گوشه‌ای از اهمیت کتاب و تلاش خستگی‌ناپذیر خادمین به ساحت مقدس قرآن آشکار شده است.»

سرآمد آثار قرآنی آستان قدس رضوی

مؤمن‌زاده، اثر استاد خود را سرآمد آثار قرآنی آستان قدس رضوی دانسته و می‌گوید: «در دنیای اسلام از زمان نزول قرآن تا الان چنین اثر جامعی که به همه ابعاد معارف قرآنی از لغت و اعجاز و... برسد وجود نداشته است.»

وی می‌افزاید: «هدف از تألیف کتاب این بوده که برای استادان تفسیر در دانشگاه و در حوزه‌ها و دانشجویانی که رشته دکترای علوم قرآنی می‌خوانند و طلابی که سطح بالای حوزه می‌گذرانند و می‌خواهند که از معارف قرآن به صورت عمیق مطلع شوند منبعی معتبر تهیه شود. این کتاب جای خود را در محافل علمی باز کرده و در خارج از کشور بیشتر از داخل کشور شناخته شده است؛ لذا می‌توانیم ادعا کنیم از زمان نزول قرآن تا به حال کتاب‌های زیادی در زمینه تفسیر لغت و علوم قرآنی و جنبه‌های مختلف اعجاز قرآن نوشته شده ولی کتابی به این وسعت و این جامعیت وجود ندارد.»

این اثر سرآمد همه کارهای قرآنی شده است. دلیلش هم این است که بیش از ۱۰۰ عنوان کتاب لغت و ده‌ها تفسیر در این کتاب استفاده شده و نظریات مفسران مهم و صاحب عنوان از شیعه و سنی استفاده شده به نحوی که می‌توان گفت در هر واژه قرآنی هر احتمال معنایی که وجود داشته باشد. اگر شما در حوزه آثار مکتوب، همه آثار قرآنی را بررسی کنید گل سرسبد همه این کتاب‌ها المعجم است.»

استقبال الازهر از کتاب المعجم

این پژوهشگر علوم قرآنی ادامه می‌دهد: «مرحوم استاد واعظ‌زاده در اوایل نظرش این بود که رئیس دانشگاه الازهر بر این کتاب تقریظ بنویسد اما وی گفته بود این یک کتاب طولانی خواهد بود و من نمی‌توانم بگویم که جلد‌های آخر آن چگونه خواهد بود؛ زیرا عمر من وفا نخواهد کرد اما بعدها که ۳۰ جلد آن منتشر شد، الازهر عظمت این کتاب را دریافت. آنها به بنیاد نامه نوشتند و تقاضا کردند بنیاد چندین دوره برای آنها ارسال کند. در هندوستان نیز دانش‌پژوهان و محققان قرآنی دو، سه سال قبل کنگره عظیمی برگزار و المعجم را به عنوان کتاب برتر قرآنی معرفی کردند. حتی یک نفر پیدا شد که اعلام کرد من حاضرم چند دوره از این کتاب را با هزینه شخصی چاپ کنم و در اختیار کتابخانه‌های هند قرار دهم.

به این ترتیب برخلاف نظر بعضی که می‌گفتند شیعه برای مطالعات اسلامی کاری نکرده نشان دادیم که شیعه می‌تواند و این یک نمونه برجسته از کار شیعی است.»

کتابی برای تقریب مذاهب اسلامی

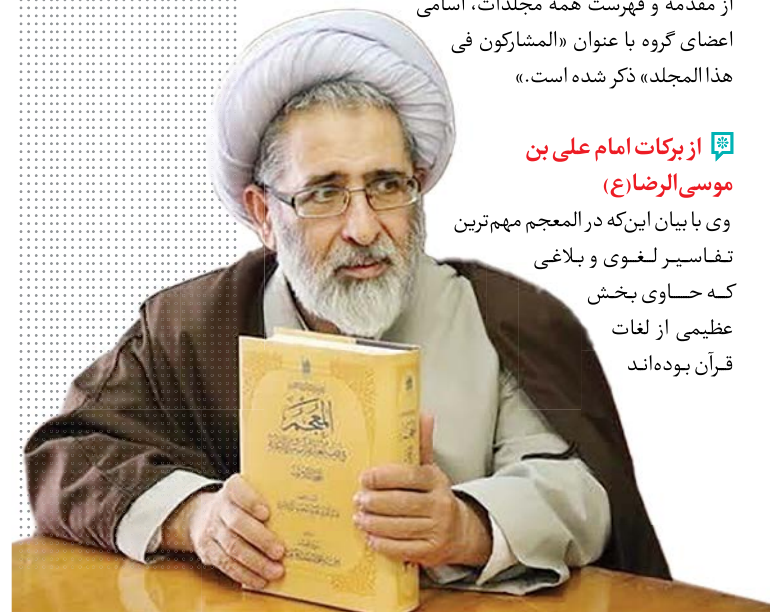
این پژوهشگر علوم اسلامی این اثر علمی را مبنای تقریب مذاهب دانسته و می‌گوید: «استاد واعظ‌زاده که بنیان‌گذار تألیف این کتاب است حدود ۱۰ سال ریاست سازمان تقریب مذاهب اسلامی را بر عهده داشت و با علمای بلاد اسلامی آشنا بود. خاطرم هست

المشاركون فی هذا المجلد

مؤمن‌زاده به برخی ویژگی‌های منحصر به فرد علمی این اثر اشاره کرده و می‌گوید: «منابع و مأخذ استفاده شده در تحقیق این اثر بسیار دقیق انتخاب شده است. همکاران آیت‌ا... واعظ‌زاده جمعی از فضلاء حوزه علمیه خراسان و تنی چند از استادان زبان عرب و عرب‌زبان‌ها بودند که در بخش‌های جمع‌آوری نص‌ها و تصحیح آنها، ترجمه بعضی از متون فارسی، ویرایش ادبی بخش‌های اصول لغوی و استعمال قرآنی و تحقیق در بعضی از قسمت‌های کتاب همکاری می‌کردند. نام هر یک و نقش آنها، در مقدمه جلد اول آمده است. علاوه بر این، در صفحه قبل از مقدمه و فهرست همه مجلدات، اسامی اعضای گروه با عنوان «المشاركون فی هذا المجلد» ذکر شده است.»

از برکات امام علی بن موسی الرضا (ع)

وی با بیان این‌که در المعجم مهم‌ترین تفاسیر لغوی و بلاغی که حاوی بخش عظیمی از لغات قرآن بوده‌اند

شد. چندی هم در دانشگاه علوم اسلامی رضوی، دانشگاه تربیت مدرس و دانشکده الهیات تهران تدریس کرد. آغاز اشتغال رسمی و دائمی شیخ در دانشگاه با درس تفسیر همراه بود و این درس تا سال ۱۳۷۵ ه. ش همواره ادامه داشت.

در مدتی که در دانشگاه مشغول تدریس بود، در دوره کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترای سوره حمد و بقره و بخشی از سوره آل عمران و نیز سوره‌های قصار را تدریس کرد، او علاوه بر دانشگاه فردوسی در سایر دانشگاه‌ها نیز به تدریس تفسیر قرآن پرداخت.

شیخ وحدت

آیت‌ا... واعظ‌زاده خراسانی نامی آشنا در حوزه تقریب مذاهب اسلامی است. کمتر کسی است که این نام بلند آوازه تقریبی را نشنیده باشد و خدمات ارزنده او را در عرصه وحدت اسلامی یاد نکند.

حجت الاسلام محمد حسن مؤمن‌زاده درباره این شخصیت جهانی تقریب گفت: آیت‌ا... واعظ‌زاده خراسانی، صاحب سز آیت‌ا... بروجردی بود. او یکی از افرادی بود که از دیرباز در حوزه تقریب فعالیت داشت. پس از انقلاب نیز از سوی رهبر معظم انقلاب به عنوان دبیرکل مجمع تقریب مذاهب اسلامی منصوب شد و حدود ۱۰ سال با دیدگاه و نظریات خاصی در این منصب خدمت کرد. مؤمن‌زاده ادامه داد: آیت‌ا... واعظ‌زاده صاحب نظریات خوبی در حوزه تقریب بود و برای ایجاد وحدت مطالعات گسترده‌ای داشت از همین رو مباحث علمی و عقیدتی اهل سنت را به خوبی می‌شناخت. این ایده آیت‌ا... واعظ‌زاده در ادامه تفکرات و اقدامات مرحوم آیت‌ا... بروجردی در تقویت دارالتقریب مصر بود. فعالیت‌های علمی و عملی مرحوم واعظ‌زاده به اندازه‌ای بود که ایشان به «شیخ تقریب» در بین مسلمانان مشهور شد.

وی با بیان این‌که خدمات آیت‌ا... در این حوزه موجب شد تا ایشان به چهره‌ای بین‌المللی تبدیل شود، به دیدگاه علمای اهل سنت به آیت‌ا... واعظ‌زاده اشاره کرد و گفت: اهل سنت نگاه مثبتی به شخصیت علمی و تقریبی استاد واعظ‌زاده داشته و دارند. من شاهد بودم که علمای مطرح اهل سنت از داخل و خارج برای ملاقات ایشان می‌آمدند و در حوزه تقریب با استاد تبادل نظر می‌کردند. گرچه نام آیت‌ا... واعظ‌زاده خراسانی با وحدت گره خورده است اما مهم‌ترین بعد شخصیت علمی او که بر سایر وجوه شخصیتی شیخ سایه افکنده و آن وجه را پرورش می‌داد، علاقه و آگاهی به مباحث قرآنی و قرآن پژوهی بود.

نه است، مروری بر زندگی و شخصیت

م داشت.

سانی در ۲۵ خرداد ۱۳۴۴ شمسی در

اطهار (ع) چشم به جهان گشود، او

واعظ خراسانی از خطبای بنام مشهد

بود. در سن پنج- شش سالگی برای

و بعد از مدتی به دبستان رفت. وی

از حادثه مسجد گوهرشاد به همراه

که ۱۴ سال بیشتر نداشت، تحصیلات

ساله دروس مقدماتی (صرف، نحو و

« و شرح لمعه را فرا گرفت.

گشت و تحصیلات خود را از سال ۱۳۲۸

بن حضور با خروج حوزه علمیه مشهد

ساف بود. شیخ محمد واعظ‌زاده در

۱۱ سال در حوزه علمیه قم مشغول

ی در درس خارج فقه، اصول و رجال

نیز در درس خارج آیت‌ا... گلیاگانی

... سید محمد حجت کوه‌کمری نیز

با آیت‌ا... سید علی سیستانی (مرجع

م بحث شد. این مفسر قرآن مدتی نیز

آیت‌ا... سید صدرالدین صدر شرکت

استصحاب تاپایان اصول) در مسجد

و اصول) همچون امور عامه «شفا» را

ی آموخت و در درس‌های خصوصی

م شرکت داشت.

می‌مشهد

ین عالم بزرگ جهان اسلام، حضور در

ریس است. او در سال خورشیدی در

ا... با تشویق آیت‌ا... دکتر بهشتی، در

و معارف اسلامی) به تدریس مشغول